

L'ECONOMIA CATALANA I EL SEU FUTUR SEGONS EL TERCER CONGRES CATALANISTA

El passat 23 de novembre de 2009 fou lliurat a l'Honorable President del Parlament de Catalunya senyor Ernest Benach , els Documents de síntesi i les Conclusions dels quatre àmbits de treball del Tercer Congrés Catalanista celebrat els anys 2008i 2009. Aquests quatre àmbits foren: 1) Cultura i Llengua; 2) Societat i Valors; 3) Política; i, 4) Economia i Innovació (veure: www.congrescatalanista.cat).

L'Àmbit d'Economia i Innovació va ser tutelat pel Col·legi d'Economistes de Catalunya i vaig tenir el privilegi de poder coordinar les Ponències i les Comunicacions del Congrés. La síntesi d'aquests treballs que ara es publica a "Relleu" aplega les principals anàlisis i propostes per a l'economia catalana i el seu futur establertes en el Tercer Congrés Catalanista. He concretat aquestes anàlisis i propostes en vuit apartats, el darrer dels quals reproduïx les Conclusions de l'Àmbit d'Economia i Innovació.

1.- Estalvi i sistema financer. El paper de les caixes d'estalvi catalanes

És oportú recordar que fins a l'anunci de fusions entre caixes d'estalvi hi havia un model català de caixes , model que no tenia cap altra comunitat autonòmica de l'Estat. Teníem deu caixes: la primera, "La Caixa", és la més gran d'Europa; la segona –la Caixa de Catalunya– és de volum mitjà i les altres vuit són relativament petites. I cal destacar que les ciutats que tenen una caixa pròpia – Barcelona, Girona, Tarragona, Terrassa, Sabadell, Mataró, Manlleu, Manresa i Vilafranca– són ciutats que compten amb uns actius que altres ciutats no tenen: personal financer qualificat i una obra social a la vista de tothom. Les caixes han jugat un paper fonamental a les comarques on actuen.

El caràcter territorial que tenien abans les caixes s'ha transformat en poder obrir oficines fora de la Comunitat. De fet totes les caixes catalanes menys una

tenen oficines fora de Catalunya i la presència de les caixes no catalanes a Catalunya és important. Aquesta situació crea situacions noves. Per exemple: La Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona té el 50% dels dipòsits i possiblement el 50% dels crèdits i actius fora de Catalunya, de manera que té una important participació no catalana en el seu consell de representants dels impositors.

La naturalesa no mercantil de les caixes ha fet que desapareguessin a gairebé tot Europa i que es transformessin en societats mercantils, en societats anònimes. És important que això no s'esdevingui a Catalunya atès el paper fonamental que suposen per l'aplicació de l'estalvi intern al nostre país. Com diu Francesc Cabana – el nostre millor especialista en caixes d'estalvi catalanes – “l'ensorrada de Wall Street del passat setembre del 2008, ha reforçat la convicció que cal introduir principis ètics en el comportament econòmic financer, principis que les caixes poden aplicar més fàcilment que els bancs pel fet que els directius de les caixes no poden transmetre als seus familiars el patrimoni de l'entitat ja que no es seu “.

És imprescindible evitar la politització de les caixes. A Catalunya totes les caixes catalanes són privades, però n'hi ha tres que tenen una participació pública en els òrgans executius, en haver estat fundades per les Diputacions provincials: la de Catalunya, la de Girona i la de Tarragona. A les altres, hi ha membres del Consell General que són representants dels municipis i dels consells comarcals on actuen, però amb poca capacitat decisòria.. És important remarcar que ni sota els governs de CiU, ni del PSC – ERC - ICV, no hi ha hagut intervenció directa del govern de la Generalitat en la gestió de les caixes. L'única decisió política adoptada. és que un 7% dels fons que formen l'obra social de cada caixa van a parar a un conveni de les caixes amb la Generalitat, la qual té capacitat de destinar-los a les obres que cregui convenient.

Els beneficis de les caixes es destinen a augmentar fons propis –aquí el paper del Banc d'Espanya és important– i poden destinar la resta a Obra Social. Aquest any –2008–, el benefici de les caixes ha baixat i també l'aplicació a

l'Obra Social, amb l'excepció de "La Caixa", que ha mantingut els 500 milions d'euros de l'any 2008.

La Generalitat de Catalunya té competència sobre les caixes amb el domicili a Catalunya. La creació del Fons de Reordenació Bancària (FROB) que permet al govern espanyol una intervenció, a través del Banc d'Espanya, en les caixes d'estalvi catalanes no prevista a l'Estatut d'Autonomia del 2006, ha creat una inquietud a la societat catalana. Si l'administració central actua amb discrecionalitat política, estarà recuperant poders que ara, per via estatuària i constitucional, no té. Hom ha parlat d'una nova LOAPA financera.

L'altre qüestió transcendental és el procés de fusió iniciat des de les pròpies Caixes d'Estalvi Catalanes. Les caixes d'estalvi tenen una funció molt important lligada al territori que justifica moltes de les coses que fan i que poden quedar desvirtuades amb les fusions proposades: la proximitat amb els dipositants, la confiança que generen i tot el que dur a terme l'obra social. Això, que és fonamental, pot quedar diluït o tergiversat en les fusions inicialment aprovades pel consells d'administració.

Alhora, el coneixement directe que les Caixes d'estalvi tenen de les empreses en el seu territori, es pot perdre per raó de les fusions. Pot no haver-hi millor finançament per les empreses, sinó majors complicacions al moment d'obtenir crèdits. No hem d'oblidar que la grandària, la major dimensió que s'obté amb les fusions, no garanteix per si sola ni la solvència, ni la funció institucional i creditícia de les caixes d'estalvi. De fet, hi ha moltes caixes d'estalvi catalanes que són petites de dimensió, però estan ben arrelades al territori i tenen un bon nivell de solvència.

L'altre motiu de preocupació a la societat catalana en el moment de redactar aquest article a finals de 2009, és el problema de la futura convivència institucional entre caixes d'estalvi de fundació privada amb caixes d'estalvi de fundació pública que foren creades per les Diputacions.

El govern de la Generalitat hauria de liderar urgentment un diàleg amb les caixes d'estalvi catalanes, a fi d'evitar danys irreversibles per a l'economia

catalana i les seves empreses. Alhora, el govern de la Generalitat haurà de negociar amb el govern de l'Estat la modificació del decret de creació del FROB i presentar un recurs al Tribunal Constitucional. En l'àmbit institucional català el Consell de Garanties Estatutàries ja ha assenyalat la inconstitucionalitat i la vulneració de diversos articles de l'Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006 que fa el Decret de creació del FROB.

2.- El fracàs per a Catalunya del nou acord de finançament autonòmic

Com és sabut el 15 de juliol de 2009 el govern de la Generalitat de Catalunya i vuit governs més de comunitats autònomes amb president socialista van acceptar, a Madrid, un acord que determina allò que li passarà a Catalunya i a catorze comunitats autònomes més, així com a Ceuta i a Melilla, en matèria de finançament públic. L'acord adoptat a Madrid ha motivat moltes discussions públiques i té una gran transcendència pel que fa al finançament de la Generalitat i el futur polític i econòmic del nostre país.

Malauradament, l'acord de Madrid incompleix l'article 210.1 de l'Estatut del 2006, que diu amb claredat: "La Comissió Mixta d'Afers Econòmics i Fiscals Estat - Generalitat és l'òrgan bilateral de relació amb l'Administració de l'Estat i la Generalitat en l'àmbit del finançament autonòmic. Li correspon la concreció, l'aplicació, l'actualització i el seguiment del sistema de finançament, i també la canalització del conjunt de relacions fiscals i financeres de la Generalitat i l'Estat". No hi ha hagut un acord en el si de la Comissió Mixta Estat - Generalitat, sinó una decisió al Consell de Política Fiscal i Financera de Madrid, que aplega totes les comunitats autònomes.

L'article 206.5 de l'Estatut diu que el lloc que ocupa Catalunya en el rànquing de recursos per càpita abans de l'anivellament que fa l'Estat entre comunitats riques i pobres ha de ser el mateix que el que ocupi en el rànquing de recursos per càpita que s'obtenen del finançament autonòmic, després de l'anivellament que fa l'Estat. L'obligació que aquest article de l'Estatut imposa a l'Estat és per corregir una gran injustícia: l'any 2006 Catalunya va ser la tercera en recaptació

per càpita de tributs del sistema de finançament, mentre que després de la redistribució que fa l'Estat, Catalunya ocupava l'onzè lloc en recursos obtinguts.

L'acord de finançament acceptat pel govern de la Generalitat no té en compte aquesta obligació de l'Estatut del 2006 i és un gran cinisme dir que una dificultat d'interpretació d'aquest article 206.5 de l'Estatut entre recursos per càpita i renda per càpita ha impedit aplicar un principi ben clar, que no busca cap altra cosa que mantenir un mateix ordre en el rànquing abans i després de la redistribució de recursos. És allò que l'Estatut anomena "principi d'ordinalitat".

L'Estatut del 2006, en el seu article 206.6, obliga l'Estat a tenir en compte uns fets diferencials: la població catalana en risc d'exclusió, el percentatge de població immigrant a Catalunya, el cost de la vida a Catalunya i l'esforç fiscal de cada comunitat autònoma. Això és lògic que sigui així perquè el cost de la vida és més alt a Catalunya (per comprar el mateix es necessiten més diners a Catalunya que a Extremadura, per exemple); el pes de la població immigrant és molt significatiu a casa nostra; hi ha més risc d'exclusió social entre els ciutadans a les societats més riques, i Catalunya fa un esforç fiscal enorme que no és compartit per altres comunitats de l'Estat que podrien fer-ho i no ho fan. Aquests indicadors de l'Estatut d'obligat compliment no s'han aplicat en el nou acord de finançament, i Catalunya pot sortir un altre cop discriminada.

El govern de la Generalitat ha acceptat que s'apliquin altres indicadors (població ponderada per dispersió, envelliment, insularitat, superfície, persones en edat escolar i densitat), indicadors que beneficien clarament altres comunitats. Si bé és cert que en el nou acord es té en compte la població real de cada any, cosa que fins ara no era així, aquest guany és insuficient per atendre les necessitats dels serveis públics a Catalunya pel fet que no es tenen en compte els indicadors bàsics establerts a l'Estatut del 2006. Malauradament, en el document aprovat no hi ha cap referència a l'esforç fiscal que altres comunitats és imprescindible que facin per establir l'anivellament entre comunitats autònomes i Catalunya pugui mantenir l'ordinalitat.

Segons l'Estatut del 2006, l'Estat tenia un termini màxim de dos anys per concretar de manera precisa el nou finançament (és a dir, del juny del 2006 al juny del 2008), i s'establia un termini màxim de tres anys per aplicar gradualment el nou finançament, és a dir, no més tard del juny del 2011. L'acord entre l'Estat, la Generalitat i les comunitats autònomes ha arribat el juliol del 2009, un any més tard del límit màxim establert, i el termini d'aplicació es trasllada al 2012, pel fet que s'aplica en quatre anys i no en tres.

La importància d'aquests retards té relació amb el fet que en un any, concretament el 2008, la Generalitat ha gastat més del que ha ingressat per valor de 4.800 milions d'euros (dèficit pressupostari) i amb el fet que en el mateix any Catalunya haurà experimentat un altre dèficit fiscal molt important, de l'ordre dels 18.000 milions d'euros, segons el Departament d'Economia i Finances de la Generalitat, dèficits que el nou model de finançament no podrà compensar perquè començarà a aplicar-se el 2009.

Una altra qüestió també important a l'hora de valorar l'impacte negatiu del retard és que 1 euro d'un any val menys diners l'any següent quan la inflació és positiva i, per tant, fa variar el valor de les xifres. És evident que els 3.500-3.800 milions d'euros que la Cambra de Comerç de Barcelona va calcular que Catalunya hauria de rebre de quantitat mínima suplementària el 2006, segons els criteris de l'Estatut, tenen molt més valor econòmic, són més diners, l'any 2006 que els mateixos 3.800 milions d'euros que el govern de la Generalitat diu que Catalunya rebrà el 2012 (ERC, 3.855 milions; PSC, una forquilla entre 3.650 i 4.028 milions). Remarquem que el text de la Cambra diu textualment: "L'aplicació del nou model de finançament que estableix l'EAC (l'Estatut d'Autonomia de Catalunya) s'estima entre 3.500 i 3.800 milions d'euros del 2006." És ben clar que l'any 2006 no és l'any 2012, sis anys després.

Com en els altres acords de finançament aprovats, el del 1993 amb el PSOE, i els del 1996 i el 2001 amb el PP, també el nou acord del 2009 aportarà més possibilitat d'ingrés per a la Generalitat. Tanmateix, el nou acord del 2009 s'ha establert sobre la base de l'Estatut del 2006, que en matèria de finançament de la Generalitat és molt més explícit i clar que l'anterior Estatut del 1979, en relació amb el qual es van negociar els acords de 1993, 1996 i 2001.

El gran problema del nou acord de finançament acceptat pel govern de la Generalitat a Madrid és que el document oficial de 76 pàgines del govern de l'Estat no concreta cap quantitat de diners per a Catalunya. Tampoc no obliga l'Estat a cap transferència concreta de diners per a totes les comunitats autònomes el 2011 i el 2012. El document diu que l'Estat aportarà el 2009 una quantia global de l'ordre de 5.500 milions d'euros per a totes les comunitats autònomes i el 2010 un xifra lleugerament superior als 6.000 milions. No hi ha cap xifra ni cap compromís per al 2011 i el 2012. Les quantitats per a aquells anys les establirà el govern de Madrid que tingui el poder polític per fer-ho i que sigui capaç d'aprovar els pressupostos generals de l'Estat de cada any. Tampoc no sabem si les quantitats que finalment es consignin en els pressupostos amb la finalitat de concretar l'import destinat al finançament autonòmic s'obtidran reduint altres partides del pressupost, o bé augmentant els impostos o generant més endeutament i dèficit públic. El document del nou acord no diu res d'aquesta qüestió tan important.

En resum, la manca d'obligacions concretes de l'Estat respecte a Catalunya fan estèril el debat sobre les quantitats de diners que tindrà o no la Generalitat de Catalunya els propers anys. Hom pot formular els escenaris de creixement que hom desitgi per al 2012 i fer les hipòtesis tècniques que s'escaigui per intentar concretar els diners que hom preveu que tindrà la Generalitat el 2009, el 2010, el 2011 i el 2012. Com ha dit ÒMINUM CULTURAL, en el seu comunicat oficial amb data de 22 de juliol de 2009, en el nou acord de finançament "queden en l'ambigüitat: el grau de participació final sobre la totalitat de recursos consolidables, l'ordinalitat efectiva després d'aplicar el sistema en el seu conjunt, el finançament dels serveis específics de la Generalitat, la capacitat fiscal en un context de crisi econòmica com el que estem vivint, la reducció efectiva de l'espoli fiscal de Catalunya, que sempre s'expressa equivocadament com a solidaritat, les necessitats específiques de la immigració en l'índex de població, etc. D'altra banda, l'asimetria i la bilateralitat continuen essent un eufemisme."

D'acord amb el que s'ha exposat, no és possible afirmar de cap manera, com ha fet el govern de la Generalitat en anuncis pagats als mitjans de comunicació

i en nombroses rodes de premsa dels dirigents polítics del tripartit, que el nou finançament per a Catalunya “desenvolupa l'Estatut en la seva potencialitat”; “és un acord bilateral Generalitat-Estat”; “és just per a Catalunya”; “és transparent”, i “és estable” perquè perdurarà en el temps. Tots els analistes independents i competents, que són molts, més enllà del que diu la propaganda política, coincideixen a afirmar que el nou acord de finançament comportarà inevitablement uns anys de comprovacions i anàlisis pel que fa a les conseqüències que realment es derivaran per a la societat catalana. En contra del que diu el govern, la problemàtica carpeta del finançament de la Generalitat de Catalunya no està tancada: malauradament, està més oberta que mai.

3.- Els efectes negatius del dèficit fiscal de Catalunya amb Espanya no resolt amb el nou sistema de finançament autonòmic

Segons dades oficials publicades, Catalunya ha lliurat cada any a l'Estat espanyol, sense cap contrapartida, al voltant del 9% -10% de la seva riquesa (producte interior brut). És a dir, la quantia dels impostos que hem pagat els catalans i que hem lliurat a l'Estat espanyol ha estat superior en uns 18.000 milions -20.000 milions d'euros anuals a tota la despesa pública efectuada a Catalunya, tant a través de la Generalitat com de les inversions directes efectuades per l'Estat. Formar part de l'Estat espanyol costa 8.100 euros anuals a cada llar catalana i 2.700 euros anuals a cada català. Aquest cost és resultat del que s'anomena “el dèficit fiscal”, el qual a Espanya es produeix en base a una injustificada i falsa “solidaritat” de les zones més “riques” d'un territori respecte a les més “pobres”. Amb el greuja, a més, que el País Basc i Navarra, les més riques de l'Estat, estan exemptes d'aquesta “solidaritat”.

Allò que s'ha esdevingut a Espanya i que ha perjudicat molt a Catalunya és que el dèficit fiscal que patim és més del doble del que a Europa aporten les zones més riques, on de cap manera la solidaritat pot superar el 4% del producte interior brut d'una zona que és més rica que les altres. A més, no hi ha cap lloc a Europa, cosa que sí passa a Espanya, que zones de l'Estat que estan per damunt de la mitjana en renda per habitant rebin diners en concepte

de solidaritat, i que zones que estan per ensota de la mitjana en despesa pública per càpita aportin diners sense contrapartides, com és al que li passa a Catalunya.

Com molt be han assenyalat molts economistes - entre ells la doctora Elisenda Paluzie, degana de la Facultat d'Economia de la Universitat de Barcelona en una destacada ponència al Tercer Congrés Catalanista - per culpa del dèficit fiscal els nostres serveis i bens públics de caràcter social com ara l'educació, la sanitat i els serveis socials i moltes de les nostres infraestructures i equipaments públics, estan sense els recursos necessaris imprescindibles. En l'àmbit educatiu, Catalunya dedica una despesa pública del 3,4% de producte interior brut, segons les darreres dades del 2005, mentre que a la Unió Europea la mitjana se situa en el 5%. En sanitat, la despesa pública a Catalunya és el 4,2% del PIB, mentre que a la Unió Europea la mitjana és del 6,1%. Si tenim en compte que la sanitat i l'educació suposen gairebé la meitat del pressupost de la Generalitat, tenim un indicador clar de com la manca de finançament es correspon amb un nivell de despesa inferior al de la Unió Europea, i per tant molt més baix al de països amb nivell de renda similar.

Tots els experts en finançament públic indiquen que el nostre dèficit fiscal és insostenible i és injust. Per això, entre altres raons, es va aprovar un nou Estatut d'Autonomia, el del 2006 que va establir un nou marc legal d'obligat acompliment per part del govern de l'Estat i el de la Generalitat .

Segons el Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya el resultat del nou finançament aportarà uns ingressos que és obligat comparar amb el dèficit fiscal de Catalunya i amb el propi dèficit públic de la Generalitat. Les xifres que s'esmenten a continuació son resultats i estimacions fetes pel propi Departament d'Economia i Finances; estan expressades en euros constants del 2009 i les xifres d'ingressos depenen de l'índex de variació dels ingressos tributaris de l'Estat. Quan el govern català diu que la Generalitat ingressarà 4.028 el 2012 això es produirà si augmenta l'índex de recaptació un 3% i és en euros del 2009 cosa que vol dir que amb la inflació valdrà menys el 2012.

	Increment de diners que obtindrà la Generalitat de Catalunya amb el nou acord 2009	Dèficit fiscal de Catalunya	Dèficit públic de la Generalitat de Catalunya
Any 2008	0	18.000 M	4.800 M €
Any 2009	2.151 M€	20.000M €	5.000 M €
Any 2010	2.613M€		6.300 M €
Any 2011	3.013M€ - 3.196 M€		
Any 2012	3.687M€ - 4.012 M€		

Una anàlisi comparada de les xifres anteriors expressades en el quadre palesa sense cap possibilitat de dubte que el nou acord de finançament defensat pel govern de la Generalitat no compensa de cap manera el dèficit fiscal que pateix Catalunya. És evident que la Generalitat no tindrà els diners imprescindibles que es necessiten per a sanitat, educació, serveis socials, equipaments, infraestructures i serveis públics en general.

L'Estatut del 2006 va establir, també, que per a compensar el dèficit fiscal que pateix Catalunya, l'Estat ha d'invertir directament en infraestructures molt més del que ha fet fins ara. Ha estat un escàndol majúscul de la democràcia, el fet que l'import de la inversió directa de l'Estat a Catalunya sempre ha estat pressupostada molt per ensota del nostre producte interior brut; i, a més, només una part d'allò que s'havia pressupostat s'ha concretat en inversions realment efectuades. Els anys 2006, 2007 i 2008, l'Estat espanyol no ha complert amb allò que diu la disposició addicional tercera de l'Estatut que obliga a que la inversió de l'Estat a Catalunya en infraestructures per un període de set anys sigui equivalent al pes del producte interior brut de Catalunya.

4.- La viabilitat econòmica de la independència política de Catalunya

Si Catalunya tingués un Estat polític propi, el dèficit fiscal que patim no existiria i, per tant, són molts els recursos financers que podríem destinar a l'economia del nostre país. Si bé, com és lògic, caldria atendre unes noves despeses específiques, com ara ambaixades, consolats i, tal vegada, un exèrcit propi (sic).

Si no tinguéssim dèficit fiscal, i tinguéssim aquestes despeses d'Estat, calculades entre el 2 i el 3% del nostre producte interior brut, podríem incrementar entre un 6 i un 7% el nostre producte interior brut i la nostra riquesa, sense canviar cap altra cosa que la nostra condició de membres de l'Estat espanyol. En el benentès, però, que és imprescindible i convenient tenir l'euro com a moneda pròpia i ser membres de ple dret de la Unió Europea.

A diferència d'ara, amb un Estat propi, el Parlament de Catalunya podria legislar sobre importants aspectes de l'economia catalana i del model de producció i de societat. Ara moltes d'aquestes qüestions transcendents són competència del Congrés de Diputats i del Senat, a Madrid. El fet de la globalització econòmica i social, que ha tret competències als estats-nació, i la necessària supeditació a la Unió Europea no desdiu el fet que Catalunya, amb Estat propi, podria ser prendre decisions des del seu marc de necessitats i interessos.

Així mateix, amb un Estat polític propi, el govern de la Generalitat podria aplicar mesures de política econòmica tenint Catalunya com a prioritat, sense haver de compartir i exercir competències amb l'Estat espanyol. Les prioritats d'inversions i despeses en matèria de recerca i desenvolupament, i les quatre i: identitat (de marca i producte), innovació (científica i tecnològica), impacte (mediambiental) i infraestructures (ferrocarrils, carreteres, ports, aeroports, energia) es podrien definir amb claredat des de l'Estat propi. Per exemple, una política econòmica com la de fomentar l'Eix Mediterrani i , alhora, afermar

Catalunya com a porta logística d'Àsia, és evident que es podria fer amb un Estat propi i difícilment es farà des d'Espanya.

Quan es parla de les possibles conseqüències negatives per a l'economia catalana d'una independència política de Catalunya, hom esmenta sempre el tema de la importància del mercat espanyol per a l'economia catalana. Cal tenir en compte, en primer lloc, que l'economia catalana s'ha obert al món i és competitiva, malgrat la crisi, en molts mercats globals, fora d'Espanya. Avui Catalunya ven a Espanya un 35% de la seva producció i hi compra un 25%. Si, en cas de ser realitat la independència política de Catalunya, hom intentés fer un boicot a l'economia catalana des d'Espanya, tal vegada això fóra possible per a determinats productes, com ara el cava, per exemple, però difícilment podria reeixir en tots els productes i serveis catalans, i menys d'una manera permanent, de llarga durada. Els espanyols, a més de la qüestió racional de comprar al millor preu i qualitat béns i serveis, vinguin d'on vinguin, també estan obligats a fer els seus números pel fet de les compres catalanes a productes i serveis espanyols.

L'Àmbit d'Economia i Innovació del Congrés va debatre en una ponència basada en el llibre del catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona, senyor Jacint Ros Hombravella - "Més val sols... La viabilitat econòmica de la independència de Catalunya" (Dèria Editors i La Magrana, març 2009) - que és un llibre amb rigor acadèmic; basat en xifres solvents i anàlisis empíriques; i fonamentat en conceptes teórico-doctrinals plausibles.

El llibre del professor Ros exposa que les 400.000 empreses catalanes existents tenen, malgrat tot, una base prou sòlida i de futur que la crisi actual pot malmetre, però no anorrear. "Comptant amb la nostra demanda interna (40% del producte interior brut català en béns i serveis), mantindríem els mercats fora i després els eixamplàriem, per la creació previsible de la demanda espanyola. Però cada vegada exportaríem més bens –productes i serveis (per exemple, turisme)".

Un altre avantatge econòmic de la independència política és que Catalunya podria establir una política econòmica pròpia en matèries decisives, com ara: la

política fiscal i d'assegurances socials; la política pressupostària; la política industrial; la política financera; la política d'immigració, i capgirar a favor nostre la gestió dels aeroports catalans, el Prat i d'altres; dels ports; de Renfe, etc., així com modificar el paper dels organismes reguladors espanyols com ara la Comissió Nacional Espanyola de l'Energia, de Telecomunicacions, etc.

Un dels mèrits principals del llibre del professor Ros és haver explicat amb arguments sòlids com allò que s'acorda des de l'Estat espanyol no coincideix amb els interessos prioritaris que té l'economia catalana. "L'economia catalana pateix el fet d'estar subordinada a una política econòmica que homogeneïtza les decisions a tot el territori espanyol. Les polítiques econòmiques aplicades limiten les nostres potencialitats, sobretot perquè els seus criteris no s'adapten a les nostres necessitats i les característiques econòmiques de la nostra empresa".

El llibre del professor Jacint Ros Hombravella defensa amb dades i arguments, que "tenim una economia forta, diversificada i amb potencial, capaç de sobreviure per les seves pròpies forces". La independència política de Catalunya no ha de suposar, doncs, per si mateixa un dany a l'economia catalana, ans al contrari. La nova Constitució política catalana ha de garantir que Catalunya sigui un Estat d'Europa, democràtic i social, respectuós amb la llibertat d'empresa, amb garanties pel treball i amb l'euro com a moneda pròpia..

5.- La voluntat política i de la societat civil catalana en l'àmbit de l'Euroregió

El doctor Carles Gasòliba en la seva ponència presentada al Tercer Congrés Catalanista, va recordar que des de la nostra integració a la Unió Europea, fa vint-i-tres anys, els governs catalans recolzats per una societat i una opinió pública molt favorable a la plena inserció de Catalunya en la realitat europea, varen desplegar una intensa activitat per situar-se en tots aquells àmbits d'interès per a Catalunya en la Comunitat Econòmica Europea, d'aleshores.

Aquesta activitat fa agafar cos en las institucions europees, en els àmbits de decisió en afers europeus dels estats membre, especialment de l'espanyol i en el que tenia més a l'abast, el regional-nacional. En particular a l'Euroregió, institució oficial de la Unió, i a l'Euroregió de l'Arc Mediterrani (Euram).

A l'Euroregió i a l'Euram existeix un comú denominador, en coincidir alguns dels països que les integren i també per la seva dimensió mediterrània en la que el lideratge de Catalunya en poder comptar amb la gran capital de Barcelona li permet aspirar a articular un paper clau en la Mediterrània Nord – Occidental. Tenim reconegut aquest paper a tota la Mediterrània amb l'establiment del Secretariat Permanent de la Unió per la Mediterrània a Barcelona, fruit de la base que ha proporcionat l'Institut Europeu per la Mediterrània, l'origen del qual cal cercar-lo en l'Institut d'Estudis Mediterranis creat precisament per impulsar la política mediterrània des de Catalunya. Una creació anterior fins i tot a la reunió del Consell Europeu a Barcelona el 1995 sota la presidència espanyola de la Unió que fixà la política mediterrània d'aquesta impulsant el conegut "Procés de Barcelona".

En els anys vuitanta tan el govern català com l'Ajuntament de Barcelona promogueren les relacions amb Montpeller i Tolosa de Llenguadoc amb la finalitat de crear una àrea de desenvolupament basada en la complementarietat de les seves economies i del potencial logístic i de comunicacions que ben aprofitats i potenciats portaria a consolidar una zona molt destacada de la Unió Europea en l'Arc mediterrani. El fort pes de l'economia catalana amb el port de Barcelona i l'aeroport internacional però basada en activitats productives més tradicionals és complementava i es complementa amb l'especialització de Tolosa en l'aeronàutica i Montpeller amb la biotecnologia amb activitats de recerca i desenvolupament i innovació tecnològica força avançades i capdavanteres internacionalment en aquestes especialitats.

La voluntat política de consolidar aquest àrea portà a la creació d'una euroregió oficial amb seu a Perpinyà formada per Catalunya, Llenguadoc-Rosselló i Migdia-Pirineus, ampliada el 2004 amb Aragó i les Illes Balears amb uns objectius programàtics establerts a la declaració "L'Euroregió, un futur

compartit". En aquesta declaració es destaca els interessos comuns en el desenvolupament d'infraestructures i comunicacions, activitats de recerca i innovació tecnològica, les afinitats culturals i històriques a més del interès compartit en el desenvolupament de les activitats relacionades en el medi ambient, el turisme i la preservació d'un patrimoni natural i cultural, posant-se de relleu a més la seva posició estratègica en relació amb altres eixos com els de l'Ebre, Garona i Roina.

La creació d'aquest àmbit europeu transfronterer ha estat positiva i plena de potencialitats però fins ara les realitzacions han estat migrades i molt més limitades en relació amb les expectatives creades, la pertinença a dos estats fortament centralitzats no és un factor aliè, com es constata en relació a projectes com el TGV o el transvasament del Roina.

En base a la iniciativa promoguda per l' Institut d'Economia i Empresa Ignasi Villalonga és vol promourà de manera molt ambiciosa l'EURAM, l'Euroregió de l'Arc Mediterrani. En base a la potent iniciativa de la societat civil és promouen projectes d'interès comú a Catalunya, Illes Balears, Languedoc-Rosselló i País Valencià, demostrant la potencialitat d'aquesta realitat en el Arc Mediterrani i l'interès d'actuar conjuntament per aprofitar les seves potencialitats. Es fomenta un procés que aniria des de l'interès privat de la societat civil a l'àmbit polític que hauria d'assumir el fet com una realitat també política en els respectius Estats i evidentment a nivell europeu.

La identitat econòmica i el seu pes a escala europea es pot analitzar en el valuós observatori estadístic de l'EURAM i també en les notes del govern català sobre l'Euroregió, tots els territoris integrants en una o una altre, amb l'excepció de Languedoc – Rosselló, tenen una mitjana de renda per càpita superior a la mitjana europea, el pes certament es molt destacat en relació al conjunt de l'economia de l'estat espanyol, amb un pes important en indústries manufactureres, elevada exportació, destacada activitat turística i una agricultura i activitats relacionades amb una elevada productivitat i per alguns productes de la indústria alimentària clarament internacionalitzada.

6.- La transcendència de l'Euroregió de l'Arc Mediterrani (Euram) pel futur de l'economia catalana.

Des de Catalunya s'ha defensat els darrers anys que l'eix Barcelona-València i la seva àrea d'influència immediata, en especial les Illes Balears i el Rosselló, presenta condicions que permeten dissenyar una gran regió de base econòmica –l'Euram- que, dins d'Europa però també en el context mundial, jugui un paper important, no perifèric ni subordinat. Des d'aquesta perspectiva, aquesta regió i la seva àrea d'influència es configura com una de les grans àrees de base econòmica europees amb un model propi de producció i amb possibilitats de fer de contrapès a la gran àrea de nord d'Europa .

Com molt bé ha explicat el Degà del Col·legi d'Economistes, senyor Joan B. Casas en el seu llibre: "L'EURAM: centre o perifèria?. Una perspectiva econòmica", escrit amb la col·laboració de Patrícia Crespo. (Editorial Tres i Quatre, juny2009), les relacions internes entre el territori Euram permeten afirmar:

- La notable dependència de les Illes Balears cap a la resta de l'Euram, en bona part provocada per la seva situació d'insularitat i per tenir una economia molt més fonamentada en el sector serveis, amb una participació d'aquest sector molt més alta que a la resta del territori de l'Euram.

- La important relació comercial entre els dos eixos bàsics de l'Euram, el País Valencià i Catalunya. Efectivament, pot afirmar-se que per a Catalunya el primer client i el principal proveïdor és el País Valencià (en els darrers anys a poca distància, pel que fa a les vendes, d'Aragó). Al País Valencià es repeteix la situació i Catalunya es converteix amb distància en el seu primer client i proveïdor. En aquest cas, la intensitat de les relacions comercials és tan notable que, dins el comerç interregional del conjunt de l'Estat, el País Valencià quasi triplica les importacions que fa de Catalunya amb relació a les de Madrid i supera en més del doble les exportacions. De fet, el segon mercat del País Valencià és Andalusia i el tercer, la regió de Múrcia.

Hi ha un conjunt d'accions concretes a emprendre en el marc de l'Euram que englobarien, amb intensitat diferent, administracions, sectors empresarials i professionals, universitats, hospitals, parc científics i centres de recerca. Cal:

- Potenciar l'Euram com a "bioregió" i, en concret, la biotecnologia i la biomedicina com a sectors emergents (cèl·lules mare, teràpia genètica, diagnòstic molecular...).
- Focalitzar el sector de la sanitat, entès com a sector econòmic, aprofitant-ne les potencialitats (recerca, formació, extensió de serveis, etc.).
- Impulsar el sector químicofarmacèutic i el seu potencial de recerca.
- Crear centres de tecnologia avançada (el sincrotó en seria un bon exemple).
- Aprofitar les possibilitats logístiques de l'Euram.
- Optimitzar la notable xarxa universitària de l'Euram per potenciar la relació entre empresa i universitat i les iniciatives empresarials que sorgissin a l'empara dels centres universitaris, especialment en l'àmbit de la tecnologia (spin-off).
- Donar suport als sectors tradicionals de l'economia de l'Euram, tecnològicament preparats i exportadors, dins el procés cap al seu gran repte: la presència i penetració en els grans mercats internacionals dels països emergents i, per tant, amb més capacitat de demanda. Cal tenir present que, actualment, l'exportació es concentra majoritàriament en països econòmicament sòlids, com les de la Unió Europea, però amb taxes de creixement molt moderades.
- Analitzar els clústers que presenten problemes d'adaptació, estudiant-se les possibilitats reals de subsistència. Establir polítiques fiscals, financeres, tecnològiques, cooperació en les diverses fases de producció i màrqueting, et., que facilitin l'adaptació competitiva.

Les empreses de l'Euram es troben en una cruïlla històrica. Per una banda, han tingut, fins ara, fortaleces importants (solidesa financera, rendibilitat, localització geogràfica, etc.) i també febleses greus (relaxament innovador, dèficits de formació, manca d'orientació al mercat, insuficient inversió en intangibles com ara marques o

disseny, manca d'internacionalització, dèficit fiscal i d'infraestructures, burocratització, etc.).

La mundialització, les deslocalitzacions i el dinamisme creixent d'alguns països de l'Europa de l'Est, de la Xina, l'Índia i d'altres països en procés de desenvolupament fan pensar que el futur immediat serà molt diferent. L'estat del benestar que tant ha costat d'assolir fa insostenible una estratègia empresarial basada en costos baixos. L'Euram, igual que la vella Europa, corre el risc de perdre el tren.

És el moment de fer un "canvi de xip" i entrar en la dinàmica de la innovació permanent, de la cultura de l'esforç, de la importància del disseny i d'altres actius intangibles, de l'orientació als mercats internacionals, dels increments de productivitat, d'un pacte entre empreses i administracions per posar al dia les infraestructures, etc. Altrament, en molt pocs anys importants sectors de l'economia de l'Euram, i especialment de la indústria, poden esdevenir testimonials i crear situacions complexes d'atur, pobresa i conflictivitat. És per aquest motiu que cal impulsar aquells sectors i clústers potencialment creixents i amb més valor afegit com la biomedicina, la farmàcia, la biotecnologia i la salut, entre d'altres, com ja s'ha esmentat.

7. -Superar la crisi econòmica . Propostes de futur

Com és sabut l'economia internacional viu moments difícils. La globalització ha estès la crisi financera a tot el món, provocant una situació probablement sense precedents a la història. L'explosió de la bombolla immobiliària, un excessiu endeutament familiar i empresarial, l'augment dels tipus d'interès, unes pràctiques financeres poc ètiques i la manca d'un marc regulatori apropiat per al sistema financer, entre d'altres, han situat les economies occidentals al caire del col·lapse, i, el que és més important, han creat una greu crisi de confiança.

Aquesta crisi financera està afectant durament l'anomenada economia real. En un entorn de manca de confiança i d'una reduïda liquiditat financera, els sectors productius pateixen cruament la manca dels recursos necessaris per cobrir les

seves activitats corrents i els seus projectes d'inversió. Això està provocant un autèntic col·lapse de les empreses, que àdhuc no poden donar resposta a les seves comandes. Segons l'enquesta efectuada pel Col·legi d'Economistes de Catalunya, en el mes de març de 2009, un 86,8% dels economistes creia que el problema més urgent que tenen les empreses és l'accés al crèdit, seguit de la feblesa de la demanda (55,9%). A més, un 47,8% dels economistes preveu que la crisi durarà fins el 2010 i un 44,2% anticipa que s'allargarà més enllà d'aquest exercici.

Val a dir que la crisi manifesta i intensifica problemes que ja afectaven les economies catalana i espanyola, com per exemple el dèficit corrent, la inflació, l'endeutament públic, els processos de deslocalització productiva, l'endeutament extern o la productivitat.

Atès que els recursos econòmics són limitats, és imprescindible prioritzar la seva destinació i aplicació entre el curt i el mitjà i llarg termini. Cal tenir present que la política econòmica ha de contemplar –i no pot ignorar– l'equilibri entre el curt, el mitjà i el llarg termini.

Hi ha el convenciment en el món econòmic, empresarial i acadèmic que el govern espanyol no ha sabut actuar en base a dos objectius clars:

A) Incentivar la demanda interna, tant el consum com les inversions, en base a la combinació de polítiques monetàries, fiscals i pressupostàries.

B) Injectar liquiditat financera en l'economia, que arribi de manera efectiva a les famílies i a les empreses.

De les mesures prioritàries que va establir el Col·legi d'Economistes de Catalunya el juny de 2009 per fer front a l'actual crisi econòmica, el govern espanyol n'ha fet realitat molt poques a data desembre de 2009 . Recordem que les deu mesures recomanades eren:

- Condicionar els ajuts dirigits al sistema financer al restabliment del crèdit a famílies i empreses, comptant amb la supervisió del Banc d'Espanya.

- Agilitzar i augmentar el volum de les inversions en infraestructures.
- Introduir un major volum de garanties/avals per al finançament empresarial, i que siguin àgils pel que fa a la seva aplicació real.
- Reduir temporalment els impostos que poden ajudar més directament a estimular el consum, com per exemple l'IRPF, tenint present, sempre, la necessitat que això vagi acompanyat d'una reducció de la despesa pública corrent, en consonància amb la intensitat de la crisi.
- Introduir canvis en la tributació encaminats a situar els tipus efectius sobre l'impost de societats més a prop dels existents en altres països europeus i en nivells que millorin la competitivitat empresarial, sense excedir la mitjana comunitària (tributació especial pels beneficis reinvertits, etc.).
- Reduir els costos de la flexibilitat existent en el mercat de treball, especialment encaminat a disminuir la precarietat laboral.
- Injectar ajuts específics per redimensionar i ajustar sectors estratègics crítics (automoció, construcció, etc.), evitant que es mantingui un status quo poc eficient i sobredimensionat, i establint objectius de productivitat per als ajuts públics.
- Aplicar una moratòria temporal en el pagament d'impostos que ajudi al finançament de les empreses a curt termini.
- Establir un sistema de bonificacions a les cotitzacions socials lligades al manteniment de l'ocupació.
- Accelerar el pagament del deute que tenen les administracions públiques amb el sector privat.

Com deia el Col·legi d'Economistes “ la crisi actual, d'arrels financeres i de conseqüències generalitzades, no ha d'amagar els problemes reals que té Catalunya i que se centren en la necessitat de dotar de competitivitat l'economia i de dissenyar un model productiu exitós per al seu futur. Per tant, existeixen uns reptes a llarg termini que les dificultats del curt termini no les han d'amagar. L'actual crisi no ha d'apartar-nos de les fites estratègiques que tenim plantejades. Hem de reprendre els nostres deures, que passen per generar un nou model real capaç de crear valor i coneixement, que permeti superar l'actual, caracteritzat, entre d'altres, pel fet que Catalunya ha ocupat el 2008 pràcticament el darrer lloc quant a creixement entre les comunitats espanyoles i ha frenat el procés de convergència cap a les zones punteres europees. Per

aquests motius, és important reestructurar les fonts financeres de les administracions públiques catalanes, la qual cosa facilitaria una política més efectiva en infraestructures i en suport a les empreses. En especial, fa imprescindible el compliment del principi d'ordinalitat i que el model de finançament representi per a Catalunya una reducció substancial de la distància que manté actualment amb les comunitats autònomes de règim foral". Malauradament l'acord del nou finançament autonòmic acceptat pel govern de la Generalitat s'allunya d'aquest objectiu.

El Col·legi d'Economistes de Catalunya insisteix que per sortir de la crisi cal una societat que aprofundeixi i millori la tradicional cultura empresarial catalana respecte del que ha significat i caracteritzat en els darrers anys la prevalent al conjunt de l'Estat. Així, per exemple:

- S'ha de continuar exigint allò que considerem just, especialment en l'àmbit del finançament de les nostres institucions de govern, per tal que els seus dèficits no malmetin l'estructura productiva del país, però pensant, en tot moment, que la sortida de la crisi depèn, fonamentalment, de la nostra pròpia capacitat.
- Hem de tenir present que viure bé implica una sèrie de costos i l'assumpció d'uns riscos, els quals moltes vegades han estat causa per no tirar endavant projectes infraestructurals vitals per al futur de Catalunya. No ens hem de deixar arrossegar pels efectes no desitjats que es deriven de la "cultura del no".

8.- Conclusions de l'Àmbit d'Economia i Innovació

- El dèficit fiscal que pateix Catalunya fa insostenible el creixement econòmic i arrisca el futur de l'estat del Benestar i la cohesió social.

- El nou acord de finançament autonòmic no solventa el dèficit fiscal de Catalunya i no assegura els diners imprescindibles que es necessiten per a sanitat, educació, serveis socials, equipaments, infraestructures i serveis públics en general.

- La independència política de Catalunya no qüestiona la viabilitat de l'economia catalana. L'avantatge econòmic de la independència política és la disposició dels 20.000 milions d'euros anuals que suposen el dèficit fiscal i el fet que el Parlament de Catalunya podria legislar sobre importants aspectes de l'economia catalana i del model de producció i de societat. Ara moltes d'aquestes qüestions transcendents són competència del Congrés dels Diputats a Madrid. Allò que sovint s'acorda des de l'Estat espanyol no coincideix amb els interessos prioritaris que té l'economia Catalana.

- El fet de la globalització econòmica i social que ha tret competències als Estats Nació, i la necessària supeditació a la Unió Europea no desdiu el fet que Catalunya, amb Estat propi, podés prendre decisions des del seu marc de necessitats i interessos.

- És imprescindible per a l'economia catalana una política econòmica que fomenti l'Eix Mediterrani i , alhora, que afermi Catalunya com la porta logística d'Àsia. Ara el govern de l'Estat aplica en aquest àmbit una política no coincident amb els interessos prioritaris que té l'economia catalana.

- Les prioritats d'inversions i despeses en matèria de recerca i desenvolupament i les quatre I :Identitat (de marca i producte); Innovació (científica i tecnològica); Impacte (mediambiental) i, infraestructures (ferrocarrils, carreteres, ports, aeroports i energia) s'apliquen de manera insuficient per part del govern de l'Estat i , malauradament, sense tenir en

compte el teixit productiu català compost de mitjanes i petites empreses i sense considerar les necessitats específiques de l'economia catalana. L'economia catalana pateix el fet d'estar subordinada a una política econòmica que homogeneïtza les decisions a tot el territori espanyol.

- El Decret del Fons de Reordenació Bancària vulnera articles de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 2006 com ha fet palès el dictamen del Consell de Garanties Estatutàries. El govern de la Generalitat hauria de plantejar recurs d'inconstitucionalitat al Tribunal Constitucional i, alhora, negociar amb el govern de l'Estat la modificació dels articles inconstitucionals d'aquest Decret.

- El govern de la Generalitat ha d'exercir la seva competència en matèria de Caixes d'Estalvi, negociar les característiques de les fusions acordades pels Consells d'Administració d'aquestes, i evitar el risc d'un futur conflicte institucional entre caixes de fundació privada i caixes de fundació pública. El govern de la Generalitat ha de vetllar per la proximitat de les caixes d'estalvis als seus dipositants, pel finançament a les empreses arrelades a l'espai propi de la zona d'actuació de les caixes i per la presència de l'obra social al territori.

- Les polítiques fiscals i pressupostàries del govern espanyol no han servit per incentivar la demanda interna, tant del consum com de les inversions. Tampoc els ajuts financers han aconseguit injectar liquiditat financera en l'economia.

- La sortida de la crisi exigeix actuar sobre factors de competitivitat reals que i que ara demanen reformes urgents i profundes així com polítiques actives en l'àmbit del capital humà, la recerca, el desenvolupament, la innovació, l'esperit emprenedor, la internacionalització en els mercats globals i les inversions en infraestructures de tot tipus. És imprescindible i urgent establir un nou marc regulador de la immigració que atengui les necessitats presents i futures de les empreses catalanes.

- Un codi ètic per a la bona governança en el món de l'empresa i l'assumpció de responsabilitats a partir d'un marc legal clarificador, ha esdevingut imprescindible per a la sortida de la crisi i per encarar el futur. Així mateix la regeneració de la política pel que fa a la transparència en el finançament dels

partits polítics és una exigència que no es pot ajornar atesa la urgència en establir unes regles del joc nítides entre empresaris i administracions públiques, que permetin recuperar la confiança dels ciutadans en la política i en el món dels negocis, creador de riquesa.

- En l'Àmbit d'Economia i Innovació el Tercer Congrés Catalanista reitera el convenciment que sense cultura de l'esforç, sense un alt nivell d'educació, sense recursos per fomentar la investigació en tecnologies punta, sense valoració social de la cultura de l'emprenedor i sense comptar amb finançament adequat per a les empreses, en especial el finançament al risc productiu innovador, el nostre futur econòmic està compromès.

Miquel Rubirola i Torrent

Desembre de 2009